

УРАХУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ПРОЯВУ ФІЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ХЛОПЧИКІВ СЕМИ РОКІВ У СИСТЕМІ ВІДБОРУ ДО ЗАНЯТЬ СПОРТИВНИМИ ІГРАМИ

Тетяна ПАВЛОВА

Національний університет фізичного виховання і спорту України

Анотація. Статтю присвячено вивченню інформаційної значущості показників спеціально відібраних тестів для визначення фізичного розвитку й фізичних здібностей хлопчиків семирічного віку при здійсненні відбору до занять ігровими видами спорту на етапі початкової спортивної підготовки. Установлено низку показників і здійснено добір спеціальних надійних та інформативних тестів для вивчення і визначення значень цих показників для всебічної характеристики рівня фізичного розвитку і фізичних здібностей хлопчиків семи років.

Ключові слова: відбір, ігрові види спорту, хлопчики семи років, фізичний розвиток, фізичні здібності, інформаційна значущість.

**УЧЕТ ПОКАЗАТЕЛЕЙ
ФИЗИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ
И ПРОЯВЛЕНИЯ
ФИЗИЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ МАЛЬ-
ЧИКОВ СЕМИ ЛЕТ
В СИСТЕМЕ ОТБОРА К ЗАНЯТИЯМ
СПОРТИВНЫМИ ИГРАМИ**

Татьяна ПАВЛОВА

*Национальный университет физического
воспитания и спорта Украины*

Аннотация. Статья посвящена изучению информационно значимости показателей специально отобранных тестов для определения физического развития и физических способностей мальчиков семилетнего возраста при осуществлении отбора к занятиям игровыми видами спорта на этапе начальной спортивной подготовки. Установлен ряд показателей и осуществлен подбор специальных надежных и информативных тестов для изучения и определения значений данных показателей с целью всесторонней характеристики уровня физического развития и физических способностей мальчиков семи лет.

Ключевые слова: отбор, игровые виды спорта, мальчики семи лет, физическое развитие, физические способности, информационная значимость.

**ACCOUNTING PHYSICAL DEVELOPMENT
AND CAPABLE
OF PHYSICAL MANIFESTATION
OF BOYS SEVEN YEARS OLD
IN THE SELECTION SYSTEM
TO SPORTS GAMES CLASSES**

Tetiana PAVLOVA

*National University of Physical Education
and Sport of Ukraine*

Abstract. The paper studies the informational value specifically selected indices of tests to determine the physical development and physical abilities of boys seven years old when implementing screening their studies playing sports at the initial stage of sports training. A number of indices have been selected and special reliable and informative tests to study and determine the values of these parameters in order to fully characterize the level of physical development and physical abilities of boys seven years.

Key words: selection, playing kind of sport, boys of seven years old, physical development, physical abilities, information relevance.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Відбір дітей і підлітків, які мають здібності в певному виді спорту, для успішного вдосконалення в подальшому – це першорядне й найважливіше завдання, яке доводиться вирішувати фахівцям на етапі початкової підготовки [1, 5, 8].

Нинішня система відбору дітей для занять спортом, яку пропонують провідні фахівці в цій галузі, була створена ще в середині минулого століття і з того часу не особливо змінилася. Але сучасні умови ведення спортивної боротьби, темпи розвитку видів спорту та інші, об'єктивні й суб'єктивні причини, висувають вимоги до кардинального перегляду всіх сторін і граней відбору дітей для занять спортом [6, 7].

Таким чином, для більш успішного визначення спортивної спеціалізації на початкових етапах занять спортом існує необхідність створення науково обґрунтованої системи, що містить вікові межі відбору і відповідне їм тестування, за допомогою якого повинні визначатися

не тільки загальні фізичні здібності дітей, але й спеціальні – властиві конкретному виду спорту [2]. Представлені дослідження виконано відповідно до Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2006–2010 рр. Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту за темою 2.3.1 «Обґрунтування сучасної системи відбору та орієнтації спортсменів у різних видах спорту». Номер державної реєстрації 0106U010777.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теорія спортивного відбору має велику кількість вимірювальних процедур і тестів, рекомендованих для відбору в спортивних іграх [8]. При цьому виникає необхідність у всебічній характеристиці інформаційної значущості тих тестових програм, які можуть бути застосовані на практиці для виявлення здібностей при відборі для занять ігровими видами спорту [8, 9, 10].

У науковій літературі питання про інформативність тестів і їх змісту вирішується із залученням розрахунку кореляційних матриць [11, 12]. Під час їх аналізу в основному використовуються два методи:

- вивчення взаємозв'язків між всіма показниками, що визначають зміст загальної обдарованості;
- визначення вибіркового взаємозв'язку й інформативності всіх показників на підставі розрахунків Σr за кожною ознакою.

У процесі проведеного теоретичного аналізу наукової літератури та програмних документів ми встановили, що для більш успішного відбору дітей у групи початкової підготовки необхідно враховувати не тільки антропометричні дані й рівень фізичної підготовленості, але і психофізіологічні показники, а також їх функціональні можливості, починаючи зі встановленої нижньої вікової межі – семи років [3, 4, 9].

Формулювання мети й постановка завдань дослідження. Для вивчення інформаційної значущості показників загальної спортивної обдарованості хлопчиків семи років при відборі для занять ігровими видами спорту на етапі початкової спортивної підготовки ми сформулювали такі завдання досліджень:

- встановити тести для визначення фізичного розвитку та фізичних здібностей хлопчиків семи років;
- виконати кореляційний аналіз показників, що характеризують, структуру фізичної підготовленості хлопців семи років;
- провести оцінювання інформаційної значущості показників установлених тестів оцінювання рівня фізичної підготовленості.

Методи та організація досліджень. Для вирішення поставлених завдань ми використовували такі методи досліджень: теоретичний аналіз наукової та методичної літератури та узагальнення досвіду практики; педагогічний експеримент; педагогічне тестування; методи математичної статистики.

Дослідження проводилися на базі загальноосвітніх шкіл № 33 м. Києва та № 7 м. Переяслав-Хмельницького, а також Національного університету фізичного виховання і спорту України. В обстеженні взяли участь 42 хлопці. Дослідження проводилися в природних умовах навчально-педагогічного процесу.

Виклад основного матеріалу досліджень з аналізом отриманих наукових результатів. Ми запропонували доступні для проведення в тренувальних умовах ДЮСШ, які не вимагають складного спеціального обладнання, тести для визначення рівня фізичної підготовленості хлопців семи років. Усі показники, що були визначені в тестах, об'єднано у 2 блоки:

Блок № 1. Фізичний розвиток: 1. Маса тіла, кг. 2. Довжина тіла, см.

Блок № 2. Фізичні здібності: 3. Динамометрія (максимальне значення правою і лівою рукою), кг. 4. Біг 30 м з високого старту, с. 5. Біг 2 × 15 м, с. 6. Стрибок вгору з місця, см. 7. Нахил із положення, стоячи, см. 8. Стрибок у довжину з місця, см. 9. Ходьба без зорового контролю, см.

Отримані результати свідчать про те, що показники фізичного розвитку (маса й довжина тіла) і фізичні здібності у хлопчиків семи років не мають міцних кореляційних зв'язків і володіють низькою інформаційною значущістю (табл. 1).

Таблиця 1

**Кореляційна матриця показників фізичного розвитку та фізичних здібностей
хлопчиків семи років, (n = 42)**

№ п/п	Показник	Маса тіла, кг	Довжина тіла, см	Динамометрія (максимальне значення правої та лівої руки), кг	Біг 30 м з високого старту, с	Біг 2 × 15 м, с	Вистрибування вгору з місця, см	Нахил, з положення стоячи, см	Стрибок у довжину з місця, см	Ходьба без зорового контролю, см
1	Маса тіла, кг	1	-0,09	0,18	-0,12	-0,10	-0,05	0,18	-0,11	-0,24
2	Довжина тіла, см	-0,09	1	0,18	0,15	-0,11	0,14	-0,11	-0,27	-0,41
3	Динамометрія (максимальне значення правої та лівої руки), кг	0,18	0,18	1	-0,04	-0,06	0,27	0,34	0,14	0,05
4	Біг 30 м з високого старту, с	-0,12	0,15	-0,04	1	0,23	0,27	-0,36	-0,12	-0,16
5	Біг 2 × 15 м, с	-0,10	-0,11	-0,06	0,23	1	0,05	0,12	0,01	-0,08
6	Вистрибування вгору з місця, см	-0,05	0,14	0,27	0,27	0,05	1	0,16	0,45	-0,03
7	Нахил, з положення стоячи, см	0,18	-0,11	0,34	-0,36	0,12	0,16	1	0,40	-0,09
8	Стрибок у довжину з місця, см	-0,11	-0,27	0,14	-0,12	0,01	0,45	0,40	1	0,19
9	Ходьба без зорового контролю, см	-0,24	-0,41	0,05	-0,16	-0,08	-0,03	0,09	0,19	1
	Σr	0,13	0,19	0,15	0,19	0,09	0,20	0,25	0,22	0,10

Найтісніший прямий кореляційний зв'язок установлено серед показників динамометрії і вистрибування вгору з місця та нахилу тулуба з положення стоячи ($r = 0,27$; $r = 0,34$), а також між останніми двома зазначеними групами показників і групою даних стрибка в довжину з місця ($r = 0,45$; $r = 0,40$).

Найтісніший зворотній кореляційний зв'язок зафіксовано між групою показників довжини тіла і стрибком у довжину та ходьбою без зорового контролю ($r = -0,27$; $r = -0,41$), а також між показниками бігу 30 м із високого старту і нахилу тулуба з положення стоячи ($r = -0,36$).

Аналіз інформаційної значущості показників блоків фізичного розвитку та фізичних здібностей показав, що серед усіх розглянутих параметрів оцінювання рівня фізичної підготовленості хлопчиків семи років показники довжини тіла і нахилу тулуба з положення стоячи є найбільш інформаційними (табл. 2).

Також слід відзначити, що у блоці № 2 з визначення фізичних здібностей хлопчиків семи років друге місце займає стрибок у довжину з місця, третє – вистрибування у гору з місця, четверте – біг 30 м з високого старту, п'яте – показник динамометрії, шосте – ходьба без зорового контролю й останнє сьоме місце – біг 2x15 м (човниковий біг).

Оцінюючи інформаційну значущість зазначених показників щодо визначення загальної обдарованості хлопчиків семи років до занять спортивними іграми, можна стверджувати, що показники фізичних здібностей не є достатньо інформаційним.

Таблиця 2

**Інформаційна значущість показників фізичного розвитку та фізичних здібностей
хлопців семи років, (n=42)**

Показник	Інформаційна значущість у блоці
Блок № 1. Фізичний розвиток	
Маса тіла, кг	2
Довжина тіла, см	1
Блок № 2. Фізичні здібності	
Динамометрія (максимальне значення правої та лівої руки), кг	5
Біг 30 м з високого старту, с	4
Біг 2 × 15 м, с	7
Вистрибування вгору з місця, см	3
Нахил з положення стоячи, см	1
Стрибок у довжину з місця, см	2
Ходьба без зорового контролю, см	6

У загальному ряду інформаційної значущості поряд із показниками функціональних можливостей і психофізіологічного стану показники блоків № 1 і 2 займають лише 13–15-те, 17–18-те і 20–21-ше місця (рис.1).

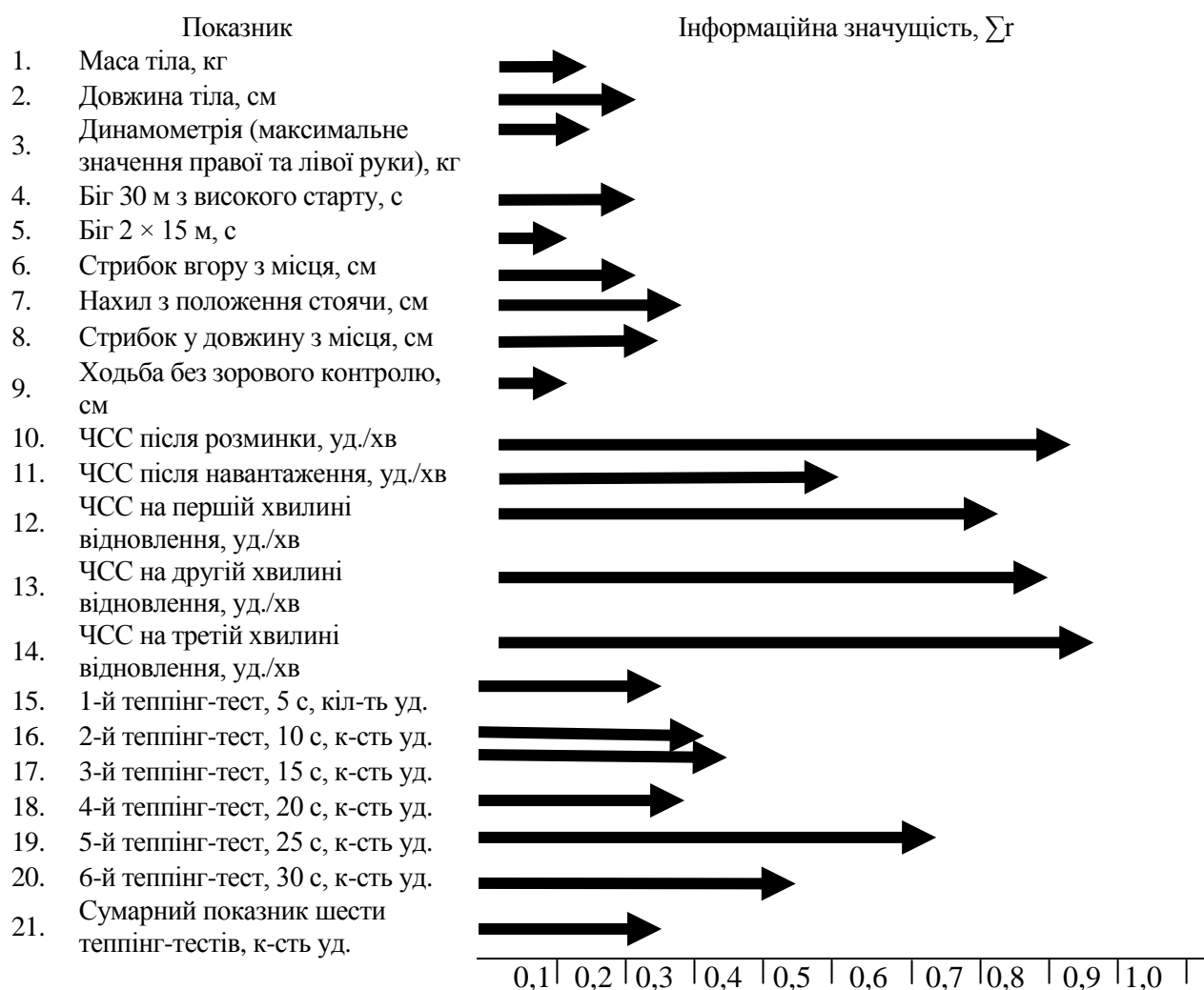

Рис. 1. Інформаційна значущість показників, що визначають компоненти структури загальної спортивної обдарованості хлопців (n=42) семи років

Найбільш інформаційним з усіх показників, що визначають фізичні здібності, є нахил тулуба з положення стоячи, який займає 13-тє місце, хоча цей показник ні з одним із 21 параметра не має високого ступеня кореляції.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Теоретичний аналіз і узагальнення досвіду передової спортивної практики в теорії і методиці спортивного відбору дозволив зробити висновок, що методологічною основою проведеного дослідження є системний підхід, що дозволяє розглядати спортивну обдарованість як системний прояв здібностей, основою яких є задатки.

При вивченні інформаційної значущості компонентів загальної спортивної обдарованості необхідно відзначити, що найбільші значення $\Sigma\gamma$ спостерігаються за показниками швидкісних, швидкісно-силових здібностей і спритності.

Однак подальші дослідження спрямовуватимуться на вивчення показників функціональних можливостей і психофізіологічного стану хлопчиків семи років для визначення повної інформаційної значущості компонентів загальної спортивної обдарованості для здійснення відбору дітей на етапі початкової спортивної підготовки в ігрових видах спорту.

Список літератури

1. *Бальсевич В. К.* Перспективы развития общей теории и технологии спортивной подготовки и физического воспитания / В. К. Бальсевич // Теория и практика физической культуры. – 1999. – № 4 – С. 21–26.
2. *Баранаев Ю. А.* Комплексный подход к отбору спортивно одаренных детей на начальном этапе многолетней тренировки / Ю. А. Баранаев // Проблемы повышения эффективности тренировочной и соревновательной деятельности в спорте : материалы междунар. науч.-практ. конф. – Минск, 2008. – С. 104–107.
3. Баскетбол: навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл : [групи початкової підготовки 1-го й 2-го років навчання]. – К., 1999. – 110 с.
4. Баскетбол: навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, СДЮШОР та ШВСМ [навчально-тренувальні групи та групи спортивного удосконалення]. – К., 1999. – 124 с.
5. *Бриль М. С.* Принципы и методические основы активного отбора школьников для спортивного совершенствования : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : [спец.] 13.00.04 / М. С. Бриль. – М., 1983. – 46 с.
6. *Булгакова Н. Ж.* Проблема отбора в процессе многолетней тренировки : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Н. Ж. Булгакова. – М., 1977. – 34 с.
7. *Волков Л. В.* Теорія спортивного відбору: здібності, обдарованість, талант / Леонід Вікторович Волков. – К. : Вежа, 1997. – 128 с.
8. *Волков Л. В.* Основи теорії і методики спортивного відбору / Л. В. Волков // Теорія та методика фізичного виховання і спорту. – 2005. – № 2–3. – С. 6–10.
9. *Волков Л. В.* Структура общей спортивной одаренности мальчиков 7, 8 и 9-летнего возраста [первое сообщение] / Л. В. Волков, Т. В. Павлова // Здоров'я і освіта – проблеми та перспективи : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. – Донецьк, 2008. – С. 370–377.
10. *Носова Н. Л.* Контроль просторової організації тіла школярів у процесі фізичного виховання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.02 / Н. Л. Носова; НУФВСУ. – К., 2008. – 20 с.
11. Прогнозирование двигательных способностей и основа ранней ориентации в спорте : учеб. пособие для высш. учеб. заведений физ. культуры / [Быков В. А., Губа В. П., Дорохов Р. Н. и др.] – М. : Олимпия Пресс, 2007. – 156 с.
12. *Шиян Б. М.* Теорія та методика наукових педагогічних досліджень у фізичному вихованні та спорті : навч. посіб. / Б. М. Шиян, О. М. Вацеба. — Тернопіль : Богдан, 2008. — 276 с.